

دانشگاه گوارا، دانشکده منابع طبیعی

بهره‌برداری و پرورش آبزیان

جلد نهم، شماره چهارم، زمستان ۱۳۹۹

۸۹-۱۰۳

<http://japu.gau.ac.ir>

DOI: 10.22069/japu.2021.18220.1548

مقاله کامل علمی - پژوهشی

امکان‌سنجی اجرای معیشت جایگزین در تالاب‌های آماگل، آجی‌گل و آلاگل

سعید شربتی*^۱، میثم سالاری‌جزی^۲، احمد عابدی سروستانی^۳، سحاب میرا^۴ و کریم محمدی^۵

^۱مربی گروه تولید و بهره‌برداری آبزیان، دانشکده شیلات و محیط زیست، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان،

^۲استادیار گروه مهندسی آب، دانشکده مهندسی آب و خاک، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان،

^۳دانشیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان،

^۴کارشناس ارشد شیلات، اداره کل حفاظت محیط زیست، استان گلستان،

^۵کارشناس ارشد علوم اجتماعی، اداره کل حفاظت محیط زیست، استان گلستان

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۵/۱۱؛ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۶/۳۰

چکیده

تالاب‌های آماگل، آجی‌گل و آلاگل استان گلستان با جای گرفتن در فهرست پیمان‌نامه رامسر از بخت فراموشی برای بهبود جایگاه خویش برخوردار می‌باشند. دگرگونی‌های آب و هوایی و کاهش بن‌مایه‌های آبی و فشار وارده از سوی گروه‌های مردمی پیرامون تالاب‌ها برای بهره‌برداری از بن‌مایه‌های زیستی و نازیبی آنها از دسته چالش‌های است که مهار و پایش آن نیازمند راه‌کاری است که فرزند آن پاسداری از تالاب‌های سه‌گانه بدست خود مردمان بومی می‌باشد. امروزه با برپای برنامه‌های معیشت جایگزین می‌توان اقتصاد خانوارهای روستایی را بهبود بخشیده و از این راه نیاز آنها را برای استفاده از بن‌مایه‌های تالاب کاهش داد. در پژوهش کنونی پس از بررسی‌های پهن‌گانه اجتماعی، اقتصادی، طبیعی، انسانی و فیزیکی در دو روستای پیرامون تالاب‌های سه‌گانه (تنگلی و اُوخی‌تپه) و با به‌کارگیری روش مشارکت سریع، برای برپایی پیشه‌های جایگزین و نو اقدام گردیده و سپس با ارزیابی اجتماعی، اقتصادی و محیط‌زیستی بهترین گزینه‌ها را برای آموزش و گسترش پیشه‌ها به مردمان بومی پیشنهاد گردیده است. فرندهای این پژوهش نشان داده است که در این دو روستا می‌توان از ۱۳ پیشه پیشنهادی ۱۰ پیشه هماهنگ با محیط‌زیست را برای پشتیبانی از تالاب‌های سه‌گانه برنامه‌ریزی و راه‌اندازی نمود. این پیشه‌ها بر پایه برتری برای آموزش و اجرا در این دو روستا به ترتیب دربرگیرنده صنایع دستی ترکمن، کشت ارقام کشاورزی دیم و کم‌آب‌خواه، کرم ورمی‌کمپوست، پرنده‌نگری، تولید گیاهان دارویی، خانه‌های بوم‌گردی، پرورش شترمرغ، مزارع تولید برق، پرورش بلدرچین و مرغ بومی و فرآورده‌های گلخانه‌ای پیشنهاد گردیدند.

واژه‌های کلیدی: تالاب‌های آماگل، آلاگل و آجی‌گل، پیشه‌های جایگزین، مردم بومی

* مسئول مکاتبه: s_sharbaty@yahoo.com

مقدمه

برنامه پاسداری تالاب‌های ایران از سال ۱۳۸۴ با پشتیبانی برنامه آبادانی کشورهای هم‌پیمان^۱، سازمان یاری‌گر جهانی محیط زیست^۲ و سازمان پاسداری محیط زیست ایران در گستره کشوری آغاز گردید. کنش‌های این برنامه نمونه‌ای از کوشش‌های انجام شده در راستای پیشرفت گردانندگان پهنه آبریز تالاب‌ها در کشور ایران به‌شمار می‌رود که بر جای‌گیری رویکرد زیست‌بومی در گستره کشوری و بومی، زمینه شایسته‌ای را برای همکاری سودبران و نگارش و اجرای برنامه‌های فراگیر گردانش‌گران برای تالاب‌های برجسته کشور فراهم نموده است (طرح حفاظت از تالاب‌های ایران، ۲۰۱۷).

این برنامه از آغاز کنشگری خود سخن معیشت جایگزین را گواهِ بهره‌برداری خردمندانه از تالاب‌ها بر شمرده و در نگارش برنامه‌های فراگیر گردانندگان دریاچه ارومیه، تالاب‌های پریشان و شادگان این جستار را در هدف‌های راهبردی و برتری‌دار خویش گنجانده است. معیشت جایگزین به معنای به‌کارگیری راهی درآمدزا است که بر پایه آن بیم ویرانی بوم‌سازگان کاهش یافته و یا سراسر از میان برداشته می‌شود (صادق‌لو و همکاران، ۲۰۱۶). از نگاه علمی خودِ واژه معیشت بیانگر گردایه‌ای از توانایی‌ها، دارایی‌ها (دارایی‌های مادی و بن‌مایه‌های اجتماعی) و کارهای است که هر فرد برای فراهم آوردن یک زندگی به آن نیازمند می‌باشد (WCED، ۱۹۸۷).

در ایران معیشت جایگزین دارای تاریخچه اجرایی شمارمند می‌باشد. پیمان‌نامه‌ی ستیز با بیابان‌زایی که بر راه‌اندازی برنامه‌های معیشت جایگزین برای ساخت بن‌مایه‌های درآمدزایی برای مردمان قرار گرفته در برابر خشک‌سالی ابرام ورزیده است و یا برنامه

پاسداری از گونه‌گونی زیستی در رُخسار زاگرس مرکزی، نگاشت برنامه حکم‌رانی معیشت جایگزین را از مهم‌ترین کارهای خود می‌شمارد. زنده‌سازی زمین‌های جنگلی ویران شده با پافشاری ویژه بر زمین‌های شکننده دربرابر فرسایش بادی و خاک‌های شور در استان کرمان و خراسان جنوبی، می‌کوشد تا با جایگزین کردن بن‌مایه‌های دیگری برای گذران زندگی مردم، از دگرگونی کاربری بخش‌های جنگلی و شکار زیست‌مندان جلوگیری کند. برنامه الگوی گردانش جنگل‌های هیرکانی دست‌آویزی برای راه‌اندازی معیشت‌های جایگزین و کاهش وابستگی شهروندان به جنگل گردیده است. چندین برنامه در دست اجرا هم‌چون برنامه هماهنگی و توان‌بخشی سازمانی برای گردانش یکپارچه بن‌مایه‌های نیادی (منارید)، برنامه گردانش پایدار بن‌مایه‌های آب و خاک و برنامه جهان‌گستر ته‌نشینی کربن هم‌چنان به دنبال آن است تا با افزایش معیشت جایگزین و بسترسازی برای گونه‌گونی معیشت پایدار، وابستگی‌ها را کاهش دهد (طرح حفاظت از تالاب‌های ایران، ۲۰۱۷).

در بهار سال ۱۳۹۸ اداره کل حفاظت محیط زیست استان گلستان برای پیاده‌سازی برنامه پژوهشی درباره اجرای برنامه معیشت جایگزین در تالاب‌های آلاگل، آلماکل و آجی‌گل که‌زین پس در این نوشتار زیر نام تالاب‌های سه‌گانه شناخته خواهد شد دست به‌کار گردید. این تالاب‌ها بر پایه امتیازهای کسب شده از معیارهای پنج‌گانه ارزیابی جایگاه حفاظتی، در پاپیک نخست (۵۹ امتیاز) تالاب‌های استان گلستان قرار دارند (کیابی و همکاران، ۲۰۰۳).

هم‌اکنون پهنه تالاب‌های سه‌گانه با روندی هشدارآمیز رو به کاهش گذاشته و بخش برجسته‌ای از آن خشک شده است. از دیگر سو شمار فراوانی از بهره‌برداران از بن‌مایه‌های آبی تالاب‌های سه‌گانه برداشت بیش از اندازه نموده به‌گونه‌ای که در سال‌های

1- United Nations Development Programme (UNDP)

2- Global Environment Facility (GEP)

نوشتار پیش‌رو بخشی از برنامه انجام شده به‌دست دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان و به کارفرمایی اداره کل حفاظت محیط زیست استان گلستان می‌باشد که با هدف راه‌اندازی معیشت جایگزین برای مردمان روستاهای تنگلی و اوخی‌تپه کوشش نموده است تا با شناساندن برنامه‌های معیشتی جایگزین برای مردمان پیرامون تالاب‌های سه‌گانه به بهبود جایگاه کنونی و آنچه در آینده با کنش‌مندی آب و هواشناختی بر این تالاب‌ها چیره خواهد شد بپردازد.

مواد و روش‌ها

در بخش باختری گستره آبریز اترک در شمال استان گلستان، سه تالاب نزدیک به هم با نام‌های آلاگل، آلماکل، آجی‌گل وجود دارند. این تالاب‌ها چهل و نهمین تالاب‌های افزوده شده به فهرست تالاب‌های جهانی (فهرست رامسر) هستند که در تاریخ ۲ تیر ماه ۱۳۵۴ خورشیدی در پیمان‌نامه رامسر با نام مجموعه تالاب آلاگل به ثبت رسیده‌اند (دریگی، ۲۰۱۸). این تالاب‌ها در بخش داشلی‌برون و در همسایگی روستاهای تنگلی و اوخی‌تپه و شرق جاده مرزی آق‌قلا به اینچه‌برون از توابع شهرستان گنبد کاووس واقع شده‌اند (شکل ۱).

گذشته میزان ورودی آب به تالاب‌های سه‌گانه به میزان چشم‌گیری کاهش یافته و خشکسالی‌های گذشته نیز تاب‌آوری آن‌ها را کاهش داده است. یکی از کنشگران برجسته در کاهش پهنه تالاب‌های سه‌گانه، استفاده از بن‌مایه‌های آبی رودخانه‌های بالادست تالاب‌ها به‌دست مردمان بومی برای آبدهی به زمین‌های کشاورزی می‌باشد. از دیگر سو برداشت نی و لویی، شکار قانونی و یا غیرقانونی و چرای چارپایان در کناره تالاب‌ها از کنشگران برجسته تالاب‌ها از سوی مردمان بومی می‌باشد. از این‌رو، تالاب‌های سه‌گانه هراسناک به سوی شرایطی ناپسند پیش می‌رود که فرامون هنایش‌های آن آهسته‌آهسته از چالش‌های همبسته با گونه‌گونی زیستی به چالش‌های اقتصادی و اجتماعی گسترش پیدا خواهد کرد که بر گزران زندگی مردمان پیرامون آن تالاب‌ها کارایی خواهد گذاشت (دریگی، ۲۰۱۹).

بر پایه آنچه گفته شد یافتن راه‌کارهایی که فرمود آن دستاویزی برای کاهش فشار وارده به تالاب‌های سه‌گانه از سوی مردمان پیرامون آن گردد و به‌همان‌سان مایه افزایش میزان درآمد و بهبود گذران زندگی همان مردمان گردد، می‌تواند در بهبود و افزایش میزان کارکرد این بوم‌سازگان‌ها و گرداندگان آن بهره‌مند باشد.

شکل ۱- نمایش موقعیت جغرافیایی تالاب‌های سه‌گانه در استان گلستان.

است (طرح حفاظت از تالاب‌های ایران، ۲۰۱۷). در چارچوب این سازوکار از شیوه مشارکتی سریع که گوش فرا دادن به نیازمندی‌های خود مردم و به‌کارگیری از پیشنهادهای آن‌ها در پیشه‌های نو می‌باشد، نیز بهره‌گیری گردید. به دیگر سخن می‌توان از آگاهی و خواسته مردم در گزینش پیشه برای معیشت جایگزین بهره جست.

با این هدف، بررسی و برآورد دارایی‌های انسانی، اجتماعی، طبیعی، فیزیکی و مالی زیر نام دارایی‌های پنج‌گانه در برآورد معیشت جایگزین به‌گونه مشارکتی انجام گرفت. در پایان کار نیز ارزیابی پیشه‌های پیشنهادی از نظر اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی انجام شده و چاره‌اندیشی درباره اجرای گزینه برتر انجام گردید.

پایه‌ریزی جدول امتیازدهی دارایی‌های پنج‌گانه در روستاهای تنگلی و اوخی‌تپه: در بررسی دارایی‌های پنج‌گانه (فیزیکی، اقتصادی، منابع طبیعی، اجتماعی و انسانی) روستاهای تنگلی و اوخی‌تپه نسبت به برگزاری چندین نشست با ده‌یاران و اعضای شورای اسلامی در هر دو روستا به‌همراه گفتگوی رُخ‌به‌رُخ با رسته دانش‌آموختگان دانشگاهی، ریش‌سفیدان، بانوان، کارگران، کشاورزان و دام‌پروران اقدام گردیده و در این نشست‌ها از آنان خواسته شد تا درباره دشواری‌های زندگی و دارایی‌های پنج‌گانه داده‌های را در اختیار گروه پژوهشی قرار دهند. هم‌چنین در این بخش کوشش شد تا از پژوهش‌های پیشین که به‌دست دیگر دستگاه‌های اجرای کشور انجام شده است برای برآورد دارایی‌های پنج‌گانه استفاده گردد. سپس داده‌های گردآوری شده از دارایی‌های پنج‌گانه با به‌کارگیری پرسش‌نامه‌های چندگزینه‌ای با طیف لیکرت (از ۱ تا ۵) امتیازدهی گردید (انجمن جوانان حافظ زمین، ۲۰۱۴).

نیاز به یادآوری است که زمین‌های کشاورزی دو روستای تنگلی و اوخی‌تپه در پیرامون تالاب‌های آجی‌گل و آماگل جای گرفته است و بر این پایه پژوهش‌های وابسته به معیشت جایگزین تنها ویژه این دو روستا می‌باشد (مطالعات حد بستر و حریم تالاب‌های آلاگل، آماگل و آجی‌گل، ۲۰۱۳). در روستای تنگلی در حدود ۴۵۶ خانوار با مجموع جمعیتی ۱۶۶۶ نفر زندگی می‌کنند. از این جمعیت ۱۲۰ سرپرست خانوار به شغل دامداری (عمدتاً پرورش گاو و گوسفند) و کشاورزی می‌پردازند. در روستای اوخی‌تپه نیز ۱۰۵ خانوار و با مجموع ۴۰۵ نفر زندگی می‌کنند. از این جمعیت، ۳۰ سرپرست خانوار به شغل دامداری (عمدتاً پرورش گاو و گوسفند) و ۵ سرپرست خانوار نیز به کشاورزی می‌پردازند. از آن‌جاکه اقتصاد وابسته به کشاورزی و دام‌پروری به تنهایی نمی‌تواند زندگانی مردمان این دو روستا را بهبود بخشد، ناگزیر بهره‌برداری از بن‌مایه‌های زیستی و نازیستی تالاب‌های سه‌گانه برای بهبود زندگی انگیزه‌ای برای فشار وارده به تالاب‌ها گردیده است. از این رو کوشش برای بکارگیری برنامه‌های گونه‌گونی معیشت در میان مردم این دو روستا بایسته می‌باشد.

برای شناسایی و اجرای معیشت جایگزین نخستین گام بررسی روپذیری راه‌اندازی معیشت نو و یا جایگزین می‌باشد. با این نگرش نخست با بررسی درون‌داشته‌ها و سنجش دارایی‌های روستا در جایگاه کنونی، چگونگی معیشت مردمان روستا مورد سنجش قرار گرفته و داده‌هایی درباره زمینه‌های راه‌اندازی معیشت بدست می‌آید. سازوکار مورد استفاده برای نیل به این هدف از چهارچوب معیشت پایدار صندوق بین‌المللی توسعه کشاورزی^۱ برداشت شده

1- International Fund for Agriculture Development (IFAD)

برپایی فهرست مشاغل پیشنهادی سازگار با طبیعت: در این گام شناسایی افراد آگاه در دو روستای تنگلی و اوخی تپه به نشان نمایندگان از توده‌های ناهمگون روستاها اقدام گردید. بدین سان از افراد در پیوند با رسته فرهنگی و آموزشی (دبیران و آموزگاران)، رسته رانندگان، رسته تجار (دکان‌داران و اعضای شرکت تعاونی)، رسته روحانیون، رسته دامداران و کشاورزان، رسته بانوان خانه‌دار، رسته دانشجویان دانشگاه و دانش‌آموزان مدارس در نشست‌های هم‌اندیشی فراخوان گردیده و از ایشان خواسته شد تا دیدگاه خود را درباره برپایی پیشه‌های نو بیان نمایند. هم‌چنین با گرفتن دیدگاه اهالی از راه پیمایش در هر دو روستا و گفتگوی رُخ‌به‌رُخ با مردان و بانوان و پرسش از میزان گرایش فکری آن‌ها به داشتن پیشه نو، کوشش گردید تا نکته‌های برجسته‌ای که در فکر مردم این دیار به سان پیشه جایگزین وجود داشته است در گام امکان‌سنجی قرار گیرد. از این شیوه اجرایی با نام مشارکت سریع یاد می‌گردد.

ارزیابی شیوه‌های پیشنهادی معیشت جایگزین: در گام پسین ارزیابی اقتصادی، اجتماعی و محیط‌زیستی پیشه‌های پیشنهادی انجام شد. فهرست وابسته به پیشه‌های پیشنهادی در روستای اوخی تپه و تنگلی بر پایه شناسه‌های محیط زیستی، اجتماعی و اقتصادی، دل‌بستگی‌ها و توانمندی‌های گروه‌های مردمی ارزیابی گردید. نیاز به یادآوری است که شیوه پیاده‌سازی و اجرای این بخش از پژوهش پیش‌تر به‌دست انجمن جوانان حافظ زمین (دامون) برای اجرای پروژه بین‌المللی پاسداشت از گونه‌گونی زیستی در سیمای زاگرس مرکزی و با هدف گردآوری برنامه عمل معیشت جایگزین برداشت گردیده است (انجمن جوانان حافظ زمین، ۲۰۱۴). برای بررسی پیشه‌های جایگزین پیشنهادی از نگاه کنشگرهای اقتصادی جدول ۱ آرایه^۱ برتری‌سنجی کسب و کارها استفاده شد. شیوه امتیازدهی کنشگر اقتصادی بر پایه سه شناسه عددی (کم = امتیاز ۳، متوسط = امتیاز ۲ و زیاد = امتیاز ۱) می‌باشد.

جدول ۱- آرایه برتری‌سنجی کسب و کارهای پیشنهادی از نگاه اقتصادی.

برآورد میزان دارای نخستی	برآورد	برآورد نیاز به زمین و مکان	برآورد نیاز به بن‌مایه‌های آبی	نیاز به باری‌های بانکی
کم	بسیار کم	بسیار کم	بسیار کم	بسیار کم
میان	میان	میان	میان	میان
بسیار	بسیار	بسیار	بسیار	بسیار

کنشگر اجتماعی و متغیرهای وابسته به آن از برجسته‌ترین کنشگران کارآمد اجتماعی در گزینش یک پیشه می‌باشد. در بخش درون‌داشت‌ها و دارایی‌ها، برای نشان دادن میزان درون‌داشت‌ها و دست‌مایه‌های موجود، از پایک‌های ۰ تا ۳+ استفاده شده است. در این شیوه امتیازدهی، کارآمدی اجتماعی پیشه‌ها بر پایه اعداد منفی سه تا مثبت سه پایه‌گذاری

شده است. بر این پایه هر متغیری که دارای کم‌ترین گمانه رُخداد باشد کم‌ترین امتیاز روایی (منفی سه) را دریافت نموده و هر کنشگری که بیش‌ترین گمانه رُخداد را داشته باشد امتیاز مثبت سه را خواهد گرفت (جدول ۲).

جدول ۲- آرایه ارزیابی کارآمدی اجتماعی راه‌اندازی کسب و کارهای پیشنهادی.

ارزیابی کنشگری‌های اجتماعی	درون‌داشت‌ها و دارایی‌ها	
	دارایی اجتماعی	دارایی انسانی
گرادیه	گرادیه	آموزش رسمی
ناسازگاری با نهادهای دارای وابستگی	زمینه مشارکت	تجربه و دانش بومی
ناسازگاری فرهنگی	پشتوانه هنجاری	نیروی پویا اقتصادی
ناسازگاری سنی	اعتماد	
نابرابری جنسیتی		
ناسازگاری طایفه‌ای		
ناسازگاری میان دامداران و کشاورزان		
جلوگیری از ناسازگاری مالکیت اراضی		
جلوگیری از نابرابری اقتصادی		
جلوگیری از حضور افراد غیربومی		
جلوگیری از مهاجرت روستاییان		

(جدول ۷). در بخش برآورد کارایی‌ها، کارایی مثبت اجرای یک کسب و کار پیشنهادی با نشانه مثبت و کارایی منفی همراه با اجرای آن با نشانه منفی نشان داده شده است (عدد ۳= بیشمار، عدد ۲= میانه، عدد ۱= کم و عدد صفر به معنی بدون کارایی می‌باشد).

نتایج

فرندهای ارزیابی دارایی‌های پنج‌گانه در دو روستای تنگلی و اوخی‌تپه: جدول ۳ امتیازهای به‌دست آمده درباره هر یک از دارایی‌های پنج‌گانه به‌همراه زیربخش‌های آن را در دو روستای تنگلی و اوخی‌تپه نشان می‌دهد. بر این پایه، روستای اوخی‌تپه از نگاه دارایی‌های فیزیکی و مالی در جایگاه ناپسندی به سر می‌برد. نکته برجسته این روستا داشتن دارایی‌های طبیعی و سپس دارایی‌های انسانی می‌باشد که در گردانش و راه‌اندازی معیشت جایگزین می‌بایست در نگاه دست‌اندرکاران قرار گیرد. از دیگر سو روستای تنگلی از نگاه دارایی‌های فیزیکی و مالی هم‌چون روستای اوخی‌تپه در جایگاه ناپسندی به سر می‌برد. نکته بسیار برجسته این روستا داشتن دارایی طبیعی و سپس دارایی انسانی می‌باشد که در برپایی معیشت جایگزین می‌بایست در نگاه گردانندگان باشد.

بررسی کارآمدی کنشگر زیست‌محیطی بر گزینه‌های پیشنهادی پیشه‌های جایگزین: در بررسی کارآمدی کسب و کارهای پیشنهادی بر روی محیط زیست کوشش شد تا کنشگرهای گوناگونی مورد چشم‌داشت قرار گیرد. در جایگاه نخست، کارآمدی کسب و کارهای پیشنهادی و وابستگی آن‌ها به درون‌داشت‌ها و دارایی‌ها بر پایه وجود بن‌مایه‌های بایسته و یا عدم وابستگی به بن‌مایه‌های کنونی با متغیرهایی همچون آب و هوا، بن‌مایه‌های زمینی، بن‌مایه‌های خاکی، بن‌مایه‌های آبی، بن‌مایه‌های زیستی و انرژی‌ها (برق و گاز) برای دو روستای تنگلی و اوخی‌تپه بگونه جداگانه بررسی شد (جدول ۶). در بخش درون‌داشت‌ها و دارایی‌ها، برای نشان دادن میزان درون‌داشت‌ها و دارایی‌های موجود، از پایک‌های ۰ تا ۳+ به‌کار گرفته شده است (برای نشان دادن بن‌مایه‌های بایسته و یا عدم وابستگی شیوه معیشتی پیشنهادی به یک بن‌مایه، به آن امتیاز ۳ داده خواهد شد).

در گام پسین کارایی کسب و کارهای پیشنهادی بر آلوده ساختن بن‌مایه‌های آبی و خاکی، میزان گوناگونی کاربری زمین‌ها، برهم‌زدن محیط‌زیست (مراتع و تالاب‌ها)، نیاز به بن‌مایه‌های سوخت فسیلی، نیاز به بن‌مایه‌های آبی و بیم برای گونه‌گونی زیستی تالاب‌ها و مراتع برای هر دو روستا ارزیابی شد

جدول ۳- امتیازدهی به دارایی‌های پنج‌گانه روستاهای تنگلی و اوخی تپه.

انواع دارایی‌ها	روستای اوخی تپه					روستای تنگلی				
	۱	۲	۳	۴	۵	۱	۲	۳	۴	۵
دارایی انسانی		✓						✓		
	چگونگی تندرستی اهالی		✓						✓	
	چگونگی خوراک اهالی			✓						
	چگونگی دانش و آموزش اهالی				✓					
	چگونگی مهارت اهالی					✓				
نیروی پویا (نیروی کار)								✓		
گردایه									۱۵	
دارایی طبیعی									✓	
	میزان زمین و فرآورده‌های آن									✓
	میزان بن‌مایه آبی									✓
	مراتع و پوشش گیاهی								✓	
	فرآورده‌های تالابی									✓
گوناهگونی زیستی و حیات وحش									✓	
گردایه										۱۷
دارایی مالی										
	خیرات و اوقاف									✓
	وام‌های قرضه و تسهیلات بانکی									✓
	اعتبارات غیررسمی									✓
	میزان پس‌انداز در توده‌های مردمی									✓
میزان دستمزد و درآمد									✓	
گردایه										۱۱
دارایی فیزیکی										
	شبکه راه‌ها									✓
	بن‌مایه‌های انرژی									✓
	اماکن و تاسیسات									✓
	فن‌آوری									✓
تجهیزات تولید									✓	
گردایه										۷
دارایی اجتماعی										
	شبکه روابط									✓
	اعتماد اجتماعی									✓
	گروه‌های رسمی و غیررسمی									✓
	قواعد عرفی									✓
الگوهای همیاری و رهبری									✓	
گردایه										۱۳

پرورش شترمرغ، پرورش بلدرچین و مرغ بومی و ورزش ماهیگیری بوده است.

فرنود بررسی پیشه‌های جایگزین پیشنهادی بر کنشگرهای اقتصادی: کنشگر اقتصادی و متغیرهای وابسته به آن از برجسته‌ترین کنشگرهای کارآمد در گزینش یک پیشه می‌باشد. جدول ۴ آرایه برتری‌مندی کسب و کارهای پیشنهادی را برای معیشت جایگزین بر پایه ارزیابی‌های اقتصادی نشان می‌دهد. از ۱۳ پیشه پیشنهادی، راه‌اندازی مزرعه خورشیدی و راه‌اندازی گلخانه نیز کم‌ترین امتیاز (۹ امتیاز) را از نگاه اقتصادی به‌دست آورده است.

فرنودهای ارزیابی پیشه‌های جایگزین پیشنهادی: فرنودهای بررسی درباره پیشه‌های پیشنهادی بیانگر گرایش مردم این دو روستا در یادگیری و داشتن ۱۳ پیشه با نام‌های پرورش ماکیان (غاز، اردک، قوغاز و ...) در آب‌های پیرامون تالاب‌ها، رواج و فراوری گیاهان دارویی سازگار با آب و هوا و خاک این دیار، برپایی خانه‌های بوم‌گردی، رواج فرآورده‌های گلخانه‌ای، گسترش صنایع دستی ترکمن، کشت ارقام کشاورزی دیم و کم‌آبخواه، حصیربافی از راه کاشت نی و لوی در کناره تالاب‌ها، پرنده‌نگری، پرورش ورمی کومپوست، تولید برق با برپایی مزارع پنل خورشیدی،

جدول ۴- آرایه برتری‌مندی کسب و کارهای پیشنهادی از نگاه اقتصادی در روستاهای تنگلی و اوخی تپه.

پرنده‌نگری	کرم ورمی کومپوست	معرفی ارقام کشاورزی دیم	محصولات گلخانه‌ای	حصیربافی	پرورش ماکیان	پرورش شترمرغ	پرورش بلدرچین و مرغ بومی	ماهیگیری تفریحی	مزارع خورشیدی	بوم‌گردی	صنایع دستی ترکمن	تولید گیاهان دارویی	لام پیشه
اوخی تپه	اوخی تپه	اوخی تپه	اوخی تپه	اوخی تپه	اوخی تپه	اوخی تپه	تنگلی	اوخی تپه	اوخی تپه	اوخی تپه	اوخی تپه	اوخی تپه	تنگلی
۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲

و اوخی تپه نشان می‌دهد. در این آرایه صنایع دستی ترکمن بیش‌ترین امتیاز و ماهیگیری تفریحی کم‌ترین امتیاز را به‌دست آورده است.

فرنود بررسی پیشه‌های جایگزین پیشنهادی بر کنشگرهای اجتماعی: جدول ۵ آرایه برتری‌مندی کسب و کارهای پیشنهادی را برای معیشت جایگزین بر پایه ارزیابی‌های اجتماعی در هر دو روستای تنگلی

جدول ۵- آرایه ارزیابی اجتماعی راه‌اندازی کسب و کارهای پیشنهادی در روستای تنگلی و اوخی تپه.

کسب و کار پیشنهادی	روستای تنگلی		روستای اوخی تپه	
	گردایه امتیاز دروداشت‌ها و دارایی‌ها	امتیاز کل	گردایه امتیاز ارزیابی کنشگری اجتماعی	گردایه امتیاز ارزیابی کنشگری اجتماعی
فرآوری گیاهان دارویی	۱۱	۲۰	۹	۱۸
صنایع دستی ترکمن	۱۸	۲۷	۹	۲۵
خانه‌های بوم‌گردی	۱۱	۱۷	۵	۱۴
مزارع تولید برق	۱۰	۱۸	۸	۱۶
ورزش ماهیگیری	۱۰	۱۱	۱	۸
پرورش شتر مرغ	۱۰	۱۷	۷	۱۶
پرورش بلدرچین و مرغ بومی	۱۱	۱۸	۷	۱۷
پرورش ماکیان	۸	۱۴	۶	۱۴
کارگاه حصیربافی	۱۰	۱۹	۹	۱۹
محصولات گلخانه‌ای	۱۰	۱۹	۹	۱۹
ترویج ارقام کشاورزی دیم و کم‌آب‌خواه	۱۳	۲۲	۹	۲۲
کرم ورمی‌کمپوست	۹	۱۸	۹	۱۷
پرنده‌نگری	۵	۱۴	۵	۱۴

بررسی کارآمدی پیشه‌های جایگزین پیشنهادی بر محیط زیست: فرندهای بررسی کارآمدی کسب و کارهای پیشنهادی بر زیست‌محیط در بخش بسندگی و وابستگی به بن‌مایه‌های تالاب‌های سه‌گانه نشان داده است که پیشه‌های صنایع دستی ترکمن و تولید محصولات ورمی کمپوست بیش‌ترین امتیاز و ترویج محصولات گلخانه‌ای و پرورش بلدرچین، مرغ بومی و شترمرغ نیز کم‌ترین امتیاز را به‌دست آورده‌اند (جدول ۶).

همچنین در بخش راه‌اندازی کسب و کارهای پیشنهادی و کارآمدی آن‌ها در آلوده‌سازی بن‌مایه‌های زیستی و نازیستی تالاب‌های سه‌گانه به‌ترتیب پیشه محصولات گلخانه‌ای بیشترین کارآمدی منفی و سپس پرورش ماکیان در تالاب‌های سه‌گانه، ورزش ماهیگیری، خانه‌های بوم‌گردی و تولید و فرآوری گیاهان دارویی در تراز پایین و کم‌ترین کارایی نیز پرنده‌نگری، حصیربافی با کشت نی و لویی در تالاب‌های سه‌گانه و صنایع دستی ترکمن برآورد شده است (جدول ۷).

جدول ۶- آرایه ارزیابی کارآمدی محیط‌زیستی راه‌اندازی کسب و کارهای پیشنهادی بر پایه بسندگی بن‌مایه‌ها یا عدم وابستگی به بن‌مایه‌ها.

درون‌داشته‌ها و دارایی‌ها از نگاه وجود بن‌مایه‌های کافی یا عدم وابستگی به بن‌مایه‌های

ردیف	انرژی		زبن‌مایه‌های زیست‌محیطی	زبن‌مایه‌های بهداشتی	زبن‌مایه‌های اجتماعی	زبن‌مایه‌های اقتصادی	آب و هوایی		کسب و کارهای پیشنهادی	
	گاز	برق	گونه‌گونی گیاهی و جانوری	رودخانه و تالاب	حاصلخیزی	زمین	سازگاری آب و هوایی	وجود بن‌مایه‌های اولیه		
۲۰	۳	۳	۳	۱	۱	۳	۳	۳	تنگلی	فرآوری گیاهان دارویی
۲۰	۳	۳	۳	۱	۱	۳	۳	۳	اوخ‌تپه	
۲۴	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۳	تنگلی	صنایع دستی ترکمن
۲۴	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۳	اوخ‌تپه	
۲۲	۲	۲	۳	۳	۳	۳	۳	۳	تنگلی	خانه‌های بوم‌گردی
۲۲	۲	۲	۳	۳	۳	۳	۳	۳	اوخ‌تپه	
۲۱	۳	۲	۳	۳	۳	۱	۳	۳	تنگلی	مزارع تولید برق
۲۱	۳	۲	۳	۳	۳	۱	۳	۳	اوخ‌تپه	
۲۱	۳	۳	۳	۱	۳	۳	۲	۳	تنگلی	ماه‌گیری گردشگری
۲۱	۳	۳	۳	۱	۳	۳	۲	۳	اوخ‌تپه	
۱۹	۳	۳	۳	۳	۲	۲	۱	۲	تنگلی	پرورش شترمرغ
۱۹	۳	۳	۳	۳	۲	۲	۱	۲	اوخ‌تپه	
۱۹	۳	۳	۳	۳	۲	۲	۱	۲	تنگلی	پرورش بلدرچین و مرغ بومی
۱۹	۳	۳	۳	۳	۲	۲	۱	۲	اوخ‌تپه	
۲۱	۳	۳	۲	۱	۳	۳	۳	۳	تنگلی	پرورش ماکیان
۲۱	۳	۳	۲	۱	۳	۳	۳	۳	اوخ‌تپه	
۲۱	۳	۳	۲	۱	۳	۳	۳	۳	تنگلی	حصیربافی با کاشت نی
۲۱	۳	۳	۲	۱	۳	۳	۳	۳	اوخ‌تپه	
۱۸	۲	۲	۳	۲	۳	۲	۱	۳	تنگلی	محصولات گلخانه‌ای
۱۸	۲	۲	۳	۲	۳	۲	۱	۳	اوخ‌تپه	
۲۲	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۲	۳	تنگلی	کشت ارقام کشاورزی
۲۲	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۲	۳	اوخ‌تپه	دیم و کم‌آب‌خواه
۲۴	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۳	تنگلی	کرم ورمی کومپوست
۲۴	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۳	اوخ‌تپه	
۲۲	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۱	۳	تنگلی	پرنده‌نگری
۲۲	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۱	۳	اوخ‌تپه	

جدول ۷- آرایه ارزیابی میزان کنشگری کسب و کارهای پیشنهادی بر روی آلودگی بن‌مایه‌های محیط‌زیست تالاب‌ها.

نام کسب و کار پیشنهادی	تنگلی	بن‌مایه‌های اراضی		بن‌مایه‌های خاکی		بن‌مایه‌های آبی		بن‌مایه‌های زیستی		انرژی	
		نیاز	به تغییر کاربری	میزان آلودن خاک	میزان آلودن آب	میزان آبخواهی	تخریب پوشش گیاهی	تهدید تنوع زیستی	نیاز به سوخت فسیلی		
تولید و فرآوری گیاهان دارویی	تنگلی	۰	۰	۰	۰	-۱	۰	۰	۰	-۱	-۲
	اوخی تپه	۰	۰	۰	۰	-۱	۰	۰	۰	-۱	-۲
صنایع دستی ترکمن	تنگلی	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
	اوخی تپه	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
خانه‌های بوم‌گردی	تنگلی	-۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	-۱	۰	-۲
	اوخی تپه	-۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	-۱	۰	-۲
مزارع تولید برق	تنگلی	-۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	-۱
	اوخی تپه	-۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	-۱
ماه‌گیری گردشگری	تنگلی	۰	۰	۰	-۱	۰	۰	۰	-۱	۰	-۲
	اوخی تپه	۰	۰	۰	-۱	۰	۰	۰	-۱	۰	-۲
پرورش شتر مرغ	تنگلی	-۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	-۱
	اوخی تپه	-۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	-۱
پرورش بلدرچین و مرغ بومی	تنگلی	-۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	-۱
	اوخی تپه	-۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	-۱
پرورش ماکیان	تنگلی	۰	۰	۰	-۱	-۱	-۱	-۱	-۱	۰	-۴
	اوخی تپه	۰	۰	۰	-۱	-۱	-۱	-۱	-۱	۰	-۴
حصیربافی با کاشت نی	تنگلی	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
	اوخی تپه	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
محصولات گلخانه‌ای	تنگلی	-۱	۰	۰	۰	-۱	۰	۰	۰	-۱	-۳
	اوخی تپه	-۱	۰	۰	۰	-۱	۰	۰	۰	-۱	-۳
کشت ارقام کشاورزی	تنگلی	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
	اوخی تپه	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
دیم و کم آب‌خواه	تنگلی	-۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	-۱
	اوخی تپه	-۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	-۱
کرم ورمی کومپوست	تنگلی	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
	اوخی تپه	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
پرنده‌نگری	تنگلی	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
	اوخی تپه	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰

در کسب و کارهای پیشنهادی، برتری‌مندی برای انجام کسب و کارها بر پایه امتیاز به‌دست آمده برگزیده شد (جدول ۹). بر این پایه راه‌اندازی صنایع دستی ترکمن و کشت محصولات کشاورزی دیم و کم آب‌خواه بیش‌ترین برتری‌مندی اجرایی را به‌دست آورده است. هم‌چنین راه‌اندازی گلخانه نیز کم‌ترین امتیاز را به‌دست آورده است.

فرنود پایانی ارزیابی کسب و کارهای پیشنهادی: پس از بررسی و ارزیابی کارآمدی‌های اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی کسب و کارهای پیشنهادی، برای نمایاندن بهترین گزینه‌ها و زدایش نکته‌های که به‌کارگیری آن با سختی‌های بی‌شمار روبرو بود انجام گردید. جدول ۸ برتری‌مندی به‌کارگیری پیشه‌های جایگزین را بر پایه گردایش امتیازهای به‌دست آمده نشان می‌دهد. با چینش فزاینده امتیازهای به‌دست آمده

جدول ۸- فرنود ارزیابی اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی راه‌اندازی کسب و کارهای پیشنهادی در دو روستای تنگلی و اوخی‌تپه.

نام کسب و کار پیشنهادی	نام روستا	گردایه امتیاز به‌دست آمده در ارزیابی اقتصادی	گردایه امتیاز به‌دست آمده در ارزیابی اجتماعی	گردایه امتیاز به‌دست آمده در ارزیابی زیست‌محیطی	گردایه کل امتیاز به‌دست آمده
تولید و فراوری گیاهان دارویی	تنگلی	۱۳	۲۰	۱۸	۵۱
	اوخی‌تپه	۱۳	۱۸	۱۸	۴۹
صنایع دستی ترکمن	تنگلی	۱۴	۲۷	۲۴	۶۵
	اوخی‌تپه	۱۴	۲۵	۲۴	۶۳
خانه‌های بوم‌گردی	تنگلی	۱۴	۱۷	۲۰	۵۱
	اوخی‌تپه	۱۴	۱۴	۲۰	۴۸
مزارع تولید برق	تنگلی	۹	۱۸	۲۰	۴۷
	اوخی‌تپه	۹	۱۶	۲۰	۴۵
ماهگیری گردشگری	تنگلی	۱۲	۱۱	۱۹	۴۲
	اوخی‌تپه	۱۲	۸	۱۹	۳۹
پرورش شتر مرغ	تنگلی	۱۱	۱۷	۱۸	۴۶
	اوخی‌تپه	۱۱	۱۶	۱۸	۴۵
پرورش بلدرچین و مرغ بومی	تنگلی	۱۲	۱۸	۱۸	۴۸
	اوخی‌تپه	۱۲	۱۷	۱۸	۴۷
پرورش ماکیان	تنگلی	۱۳	۱۴	۱۷	۴۴
	اوخی‌تپه	۱۳	۱۴	۱۷	۴۴
حصیربافی با کاشت نی	تنگلی	۱۴	۱۹	۲۰	۵۳
	اوخی‌تپه	۱۴	۱۹	۲۰	۵۳
راه‌اندازی گلخانه‌ای	تنگلی	۹	۱۹	۱۵	۴۳
	اوخی‌تپه	۹	۱۹	۱۵	۴۳
کشت ارقام کشاورزی دیم و کم‌آب‌خواه	تنگلی	۱۴	۲۲	۲۲	۵۸
	اوخی‌تپه	۱۴	۲۲	۲۲	۵۸
کرم‌ورمی کومپوست	تنگلی	۱۱	۱۸	۲۳	۵۲
	اوخی‌تپه	۱۱	۱۷	۲۳	۵۱
پرنده‌نگری	تنگلی	۱۴	۱۴	۲۲	۵۰
	اوخی‌تپه	۱۴	۱۴	۲۲	۵۰

نخستی و پژوهش‌های زیست‌محیطی گسترده بوده است، بر این پایه، از آموزش و رواج این پیشه‌ها در میان مردمان بومی چشم‌پوشی گردیده و در پایان کار کوشش شد تا ۱۰ کسب و کار پیشنهادی در میان مردمان دو روستای تنگلی و اوخی تپه آموزش داده شود.

نگاه به آن که کسب و کارهایی هم‌چون گرفتن آب از تالاب‌های سه‌گانه برای پرورش ماکیان (اردک، غاز، قوغاز و...)، استفاده از نی و لویی تالاب‌های سه‌گانه برای آبادانی حصیربافی وابسته به تالاب‌ها و هم‌چنین ماهی‌گیری تفریحی هر یک نیازمند برپایی زیرساخت

جدول ۹- فرنود پایانی ارزیابی کسب و کارهای پیشنهادی بر پایه پرسن‌های اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی.

گردایه امتیازهای کسب شده		نام کسب و کار پیشنهادی
روستای اوخی تپه	روستای تنگلی	
۶۳	۶۵	صنایع دستی ترکمن
۵۸	۵۸	کشت ارقام کشاورزی دیم و کم‌آب‌خواه
۵۱	۵۲	کرم ورمی کمپوست
۵۰	۵۰	پرنده‌نگری
۴۹	۵۱	کاشت گیاهان دارویی
۴۸	۵۱	خانه‌های بوم‌گردی
۴۷	۴۸	پرورش شترمرغ
۴۵	۴۷	مزارع تولید برق
۴۵	۴۶	پرورش بلدرچین و مرغ بومی
۴۳	۴۳	راه‌اندازی گلخانه‌ای

در استان گلستان با نگاه ویژه به تالاب‌های آلاگل، آلمانگل و آجی‌گل و شکنندگی آن‌ها در برابر چالش‌های فرارو، برای فراهم‌آوری یک برنامه گردانشی با نام برنامه مدیریت جامع حوضه آبریز مجموعه تالاب‌های بین‌المللی آلاگل، آلمانگل و آجی‌گل اقدام گردید (دریگی، ۲۰۱۶).

این برنامه ۳ مجموعه اهداف راهبردی را برای گردانش فراگیر حوضه آبریز تالاب‌های سه‌گانه در نگاه خود قرار داده است. در مجموعه اهداف راهبردی شماره ۲ از این برنامه که به بالا بردن آگاهی توده‌های مردمی و بهره‌برداری پایدار از تالاب‌ها می‌پردازد، نکته معیشت پایدار و بالا بردن آگاهی

بحث و نتیجه‌گیری

بر پایه بند الف از ماده ۶۷ قانون برنامه چهارم توسعه کشور، سازمان حفاظت از محیط زیست ایران با نام مرجع بنیادین پیاده‌سازی مدیریت زیست‌بومی شناخته می‌گردد (قانون برنامه چهارم کشور، ۲۰۰۴). در این راستا نخستین برنامه‌های فراگیر مدیریت زیست‌بومی کشور از سال ۲۰۰۵ میلادی و در چارچوب برنامه پاسداری از تالاب‌های ایران به اجرا گذارده شد. نگارش و انجام برنامه‌های گردانشی در تالاب‌های شادگان و پریشان و هم‌چنین دریاچه ارومیه انگیزه‌ای شد تا برای نهادینه شدن این رویکرد گردانشی، این کار در ۸ استان دیگر انجام گیرد.

بدست آمده در گزینش پیشه‌های پیشنهادی هم‌خوانی داشته است. به دیگر سخن پیشه‌های جایگزین پیشنهادی با دارایی‌های موجود در روستاها و هم‌چنین بن‌مایه‌های زیستی و طبیعی آن هم‌خوانی خوبی داشته است. هم‌چنین بررسی دارایی‌های پنج‌گانه در روستای اوخی‌تپه نشان داده است که این روستا در برابر روستای تنگلی از کاستی‌های بیش‌تری برخوردار بوده که می‌بایست در برنامه‌ریزی‌های اجرایی و آموزشی معیشت جایگزین مورد نگاه دست‌اندرکاران قرار داشته باشد.

گمان بر آن است که با اجرای پیشه‌های جایگزین در این دو روستا نه تنها درآمد خانوارهای روستایی افزایش یابد بلکه میزان فشار وارده به بن‌مایه‌های زیستی و نازیستی تالاب‌های سه‌گانه نیز کاهش یافته و خود مردمان بومی بهترین پاسدار برای تالاب‌های سه‌گانه باشند. از این‌رو آموزش پیشه‌های پیشنهادی می‌بایست در گام پسین اجرا قرار گیرد.

پس از شناسایی پیشه‌های نو، نیاز برای آموزش توده‌های مردمی برای یادگیری و رواج پیشه‌ها آشکار می‌باشد. برای آموزش مردمان با کمک‌گیری از کانال‌های آگاهی‌رسان، ریش‌سفیدان و دهیاران این دو روستا و از راه آگاهی‌رسانی رُخ‌به‌رُخ برای فراخواندن مردم در کارگاه‌های آموزشی کوشش گردید. همگام با فراخوان از مردم بومی، کوشش شد تا با نهادها و سازمان‌های همبسته با پیشه‌های پیشنهادی، برای آموزش به مردم هم‌چون اداره منابع طبیعی و آبخیزداری، اداره جهاد کشاورزی، اداره فنی و حرفه‌ای، اداره میراث فرهنگی و گردشگری، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان، سازمان تعاون روستایی، کمیته امداد خمینی و بسیج روستایی در استان و شهرستان نشست‌های برگزار گردد. در این نشست‌ها از نهادهای همبسته خواسته شد تا برای آموزش پیشه‌ها، ساده‌گیری در اهداء جوازا و

بومیان روستاها با اقدامات برتری‌دار نگارش و انجام راهبردها و برنامه‌های معیشت پایدار توده‌های بومی و هم‌چنین اجرای برنامه‌های جایگزین‌کننده کوشش‌های ناپایدار کنونی با معیشت پایدار و افزایش گستره آگاهی توده‌های بومی درباره تالاب‌ها در نگاه کارگزاران جای گرفته است. هدف ۵ ساله این بخش از برنامه، شناساندن و برپایی دست‌کم دو پیشه معیشتی پایدار برای توده‌های بومی و هم‌چنین در هدف ۱۵ ساله، افزایش ۶۰ درصدی معیشت توده‌های بومی به‌گونه پایدار می‌باشد. بر این پایه شناسایی پیشه‌هایی که بتواند کمک‌کننده و یا جایگزینی برای پیشه‌های کنونی در دو روستای تنگلی و اوخی‌تپه باشد در دستور کار قرار گرفت تا پس از شناسایی آن‌ها برای آموزش پیشه‌ها به گروه‌های مردمی اقدام گردد.

در راستای پیشبرد اهداف راهبردی شماره دو از برنامه مدیریتی جامع حوضه آبریز مجموعه تالاب‌های بین‌المللی آلاگل، آلاگل و آجی‌گل، در پژوهش کنونی ۱۰ پیشه جایگزین و سازگار با محیط‌زیست تالاب‌های سه‌گانه بر پایه شیوه مشارکتی سریع و مدل برداشت شده از چارچوب معیشت پایدار صندوق بین‌المللی توسعه کشاورزی شناسایی گردید تا در گام پسین برای آموزش آن‌ها به مردمان بومی اقدام گردد. این پیشه‌های نو دربرگیرنده صنایع دستی ترکمن، رواج فرآورده‌های کشاورزی کم‌آبخواه و دیم، فرآورده‌های ورمی کومپوست، خانه‌های بوم‌گردی، تولید و یا فرآوری گیاهان دارویی، مزارع تولید برق با به‌کارگیری پنل‌های خورشیدی، پرورش شترمرغ، پرورش بلدرچین و مرغ بومی، پرنده‌نگری و رواج فرآورده‌های گلخانه‌ای می‌باشد.

فرنود بررسی دارایی‌های پنج‌گانه نشان داده است که هر دو روستا از نگاه دارایی‌های مالی در تنگنا قرار داشته و نکته برجسته این دو روستا در داشتن دارایی‌های طبیعی می‌باشد. این فرنود با فرنودهای

گردیده است، از این رو امید است تا با ریشه‌کن شدن بیماری فراگیر ویروس کرونا بتوان برای برگزاری کارگاه‌های آموزشی در آینده دست به کار گردید.

سیاسگزاری

مقاله حاضر مستخرج از طرح پژوهشی به کارفرمایی اداره کل حفاظت از محیط زیست استان گلستان بوده است.

گام‌های هم‌پیوند با دریافت وام‌های بانکی به مردمان روستای تنگلی و اوخی‌تپه گامی مثبت برداشته شود. در کارگاه‌های آموزشی کوشش خواهد شد تا میزان دارایی نخستی، هزینه و درآمد، چگونگی بازاریابی، شناساندن کنشگری‌های اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی پیشه‌های پیشنهادی و چگونگی دریافت وام و مجوزها برای گروه‌های مردمی بیان گردد. از آن‌جاکه زیرساخت‌های آموزشی این ده پیشه جایگزین در دو روستای تنگلی و اوخی‌تپه فراهم

منابع

- Consulting Engineers of Pajohab Shargh, 2013. Bed boundary studies and wetland privacy of Alagol, Almagol and Ajigol. Golestan Regional Water Company, 63p. (In Persian)
- Dorbeiki, M. 2015. Comprehensive catchment management program of international wetlands of Alagol, Almagol and Ajigol International Wetlands. Head Office of Golestan Province. 59p.
- Dorbeiki, M. 2018. Basic Studies of Alagol, Almagol and Ajigol International Wetlands. Head Office of Golestan Province. 85p. (In Persian)
- Dorbeiki, M. 2019. Integrated Management Plan Basin of Alagol, Almagol and Ajigol International Wetlands. Head Office of Golestan Province. 100p. (In Persian)
- Hafez Zamin Youth Association (DAMON), 2014. International biodiversity conservation project in the central Zagros conservation area. Iran Environmental Protection Organization, 122p. (In Persian)
- Iranian Wetlands Protection Plan. 2017. Alternative Livelihood, Narrated by CIWP, Mehre Sadegh Press, Tehran, 142p. (In Persian)
- Islamic Parliament Research Center of the Islamic Republic Of IRAN, 2004. Law of the fourth economic, Social and Cultural Development Plan of the Islamic Republic of Iran, 150p. (In Persian)
- Keyabi, B., Ghaemi, R.A., and Abdoli, A. 2009. Wetland and River Ecosystems Golestan Province. Department of the Environment Golestan Provincial Office of D.O.E. 169p. (In Persian)
- Keyabi, B., Majnonian, H., Gashtasb, H., and Mansouri, J. 2003. Proposed criteria for assessing the conservation status of Iranian wetlands. J. Environ. Stud. 33: 74-89. (In Persian)
- Sadeghloo, T., Sojasi Qeidari, H., and Palouj, M. 2016. Rural sustainable livelihood development (Strategies and Solutions). Agricultural Education Research Publications, 363p. (In Persian)
- WCED. 1987. Food 2000: Global policies for sustainable agriculture. A report of the advisory panel on food security, agriculture, forestry and environment to the World Commission on Environment and Development. Zed Books, London, New Jersey, 126p.

